

Samkomulag milli Íslands, Danmerkur/Færeyja og Noregs um skiptingu landgrunns utan 200 sjómílna í suðurhluta Síldarsmugunnar.

Í dag var undirritað í New York samkomulag um skiptingu landgrunns utan 200 sjómílna milli Íslands, Færeyja, meginlands Noregs og Jan Mayen í suðurhluta Síldarsmugunnar. Samkomulagið, sem var undirritað af þeim Valgerði Sverrisdóttur, utanríkisráðherra Íslands, Per Stig Møller, utanríkisráðherra Danmerkur, Jóannes Eidesgaard, lögmanni Færeyja, og Jonas Gahr Støre, utanríkisráðherra Noregs, er niðurstaða afar jákvæðra samningaviðræðna landanna undanfarna mánuði og markar tímamót í landgrunnsmálum á Norðaustur-Atlantshafi.

Samkomulagið felur í sér viðurkenningu á landgrunnsréttindum Íslands yfir 29.000 km² svæði vestast í Síldarsmugunni í beinu framhaldi af íslensku efnahagslögsögunni norðaustur af landinu. Svæðið afmarkast af punktum A, B, C og F á myndinni sem fylgir hér að neðan. Gert er ráð fyrir að Færeyjar öðlist landgrunnsréttindi yfir 27.000 km² svæði norður af færeysku efnahagslögsögunni sem afmarkast af punktum F, C, D og E á myndinni. Loks gerir samkomulagið ráð fyrir að Noregur, sem gerir tilkall til umfangsmeiri landgrunnsréttinda í suðurhluta Síldarsmugunnar, bæði út frá meginlandi Noregs og frá Jan Mayen, öðlist slík réttindi yfir því sem eftir stendur af svæðinu, 55.528 km², austan punktanna A, B, C, D og E á myndinni. Tekið skal fram að skipting landgrunnsins hefur ekki áhrif á réttarstöðu hafsins ofan þess sem verður áfram úthaf.

Samkvæmt hafréttarsamningi Sameinuðu þjóðanna eiga strandríki sjálfkrafa landgrunn að 200 sjómílum sem eru jafnframt ytri mörk efnahagslögsögunnar. Mörg ríki, þ.á m. Ísland, eiga hins vegar víðáttumeira landgrunn samkvæmt ákvæðum hafréttarsamningsins. Viðkomandi ríki skulu senda landgrunnsnefnd S.þ. ítarlega greinargerð um mörk landgrunnsins utan 200 sjómílna og yfirfer nefndin greinargerðina, leggur tæknilegt mat á hana og gerir tillögur um ytri mörk landgrunnsins. Á grundvelli tillagna nefndarinnar getur strandríkið ákveðið á endanlegan og bindandi hátt mörk landgrunnsins gagnvart alþjóðlega hafsbotnssvæðinu sem liggur þar fyrir utan.

Framangreind skipting landgrunnsins í suðurhluta Síldarsmugunnar er með fyrirvara um að aðilum takist hverjum fyrir sig með greinargerð til landgrunnsnefndarinnar að sýna fram á tilkall sitt til jafnstörs hafsbotnssvæðis og samkomulagið kveður á um að hann skuli fá í sinn hlut. Takist einhverjum aðilanna ekki að sýna fram á slíkt tilkall minnkar hlutdeild hans sem því nemur. Gert er ráð fyrir að Ísland muni geta sýnt fram á tilkall til þess svæðis sem samkomulagið kveður á um að komi í þess hlut, enda liggur það alfarið innan 60 sjómílna frá svonefndum hliðarfæti norðaustur af landinu og telst því til landgrunns samkvæmt ákvæðum hafréttarsamningsins.

Í samkomulagi Íslands, Danmerkur/Færeyja og Noregs er gert ráð fyrir að aðilar skuli svo fljótt sem verða má, og seinast þremur mánuðum eftir að málsmeðferð þeirra gagnvart landgrunnsnefndinni er lokið, ganga frá þremur formlegum tvíhliða samningum þar sem kveðið verði endanlega á um afmörkun landgrunnsins þeirra á milli. Aðilar hafa komið sér saman um samræmda fyrirmynd að tvíhliða samningunum og fylgir hún samkomulaginu. Gert er ráð fyrir að samningarnir þrír öðlist allir gildi á sama tíma.

Miðað við núverandi þekkingu eru ekki taldar miklar líkur á að olíu sé að finna í suðurhluta Síldarsmugunnar. Hins vegar ber að hafa í huga að athygli manna beinist í vaxandi mæli að

ýmsum öðrum auðlindum á landgrunninu, allt frá málmum til erfðaefnis lífvera á hafsbotni. Með tækniframförum eykst bæði vitneskja um slíkar auðlindir og möguleikar á nýtingu þeirra. Líklegt er að réttindi yfir landgrunninu fái aukna þýðingu í framtíðinni og af Íslands hálfu er því lögð áhersla á að öðlast yfirráð yfir sem víðáttumestum landgrunnssvæðum.

Auk landgrunns í suðurhluta Síldarsmugunnar er af Íslands hálfu gert tilkall til landgrunns utan 200 sjómílna á Reykjaneshrygg, þar sem það hefur eitt ríkja sett fram slíka kröfu, og á Hatton Rockall-svæðinu þar sem Danmörk/Færeyjar, Bretland og Írland hafa einnig sett fram kröfur um landgrunnsréttindi. Íslendingar hafa talið það þjóna hagsmunum sínum að freista þess að ná samkomulagi um skiptingu umdeilda svæða á borð við suðurhluta Síldarsmugunnar og Hatton Rockall-svæðið áður en einstakir aðilar leggja greinargerðir sínar fyrir landgrunnsnefndina og hún fjallar um þær. Samkvæmt starfsreglum nefndarinnar getur hún ekki fjallað um greinargerðir einstakra ríkja er lúta að umdeildum landgrunnssvæðum nema allir deiluaðilar fallist á það.

Að mati utanríkisráðuneytisins er sú niðurstaða, sem framangreint samkomulag gerir ráð fyrir, af mörgum ástæðum hagstæð fyrir Ísland. Má þar nefna í fyrsta lagi að hlutur Íslands í landgrunninu í suðurhluta Síldarsmugunnar er vel viðunandi. Í annan stað er niðurstaðan til þess fallin að auka almennan trúverðugleika Íslands sem ríkis er gerir tilkall til landgrunnsréttinda utan 200 sjómílna á þessu og öðrum hafsvæðum. Síðast en ekki síst getur samkomulag Íslands, Danmerkur/Færeyja og Noregs um skiptingu landgrunnsins á áður nefndu svæði, áður en það kemur til umfjöllunar landgrunnsnefndarinnar, haft mikilvægt fordæmisgildi fyrir Hatton Rockall-málið, en tveir fyrstnefndu aðilarnir eru jafnframt aðilar að því máli.

